

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اسناد تبادل اسراء

(جنگ تحمیلی عراق علیه ایران؛ ۱۳۶۷-۱۳۵۹)

-----تألیف: دکتر غلامرضا علاماتی، دکتر علی منوچهری-----

دانشگاه جامع امام حسین (ع)

بنیاد حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس
سازمان اسناد و مدارک دفاع مقدس

اسناد تبادل اسرا (جنگ تحمیلی عراق علیه ایران؛ ۱۳۶۷-۱۳۵۹)

سرشناسه	- ۱۳۲۸	علاماتی، غلامرضا،
عنوان و نام پدیدآور		اسناد تبادل اسرا (جنگ تحمیلی عراق علیه ایران؛ ۱۳۶۷-۱۳۵۹)
مشخصات نشر		/ تالیف غلامرضا علاماتی، علی منوچهری.
مشخصات ظاهری	۳۸۰۴ ص.	تهران : بنیاد حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس ، همکاری موسسه
قیمت/شابک	۹۷۸-۶۰۰-۸۷۶۸-۹۹-۹	چاپ و انتشارات دانشگاه جامع امام حسین(علیه السلام)، ۱۳۹۸.
وضعیت فهرست نوبتی	فیبا	
موضوع		جنگ ایران و عراق، ۱۳۶۷-۱۳۵۹ -- اسیران -- تاریخ -- اسناد و مدارک
موضوع		Iran-Iraq War, 1980-1988 -- Prisoners and prisons -- History -- Sources
موضوع		جنگ ایران و عراق، ۱۳۶۷-۱۳۵۹ -- آزادگان -- تاریخ -- اسناد و مدارک
موضوع		Iran-Iraq War, 1980-1988 -- *Released prisoners -- History -- Sources
شناسه افزوده	- ۱۳۶۴	منوچهری، علی،
شناسه افزوده		بنیاد حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس
رده بندی کنگره	DSR1۵۹۶	
رده بندی دیوبی	۹۵۵/۰۸۴۳۰۷۲۷	
شماره کتاب ناسی ملی	۵۷۳۹۵۲۱	

بنیاد حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس

تلفکس: ۲۶۴۰۳۰۴۳-۲۶۴۰۳۰۰۵

info@defadocs.ir

www.defadocs.ir

نام ناشر: بنیاد حفظ آثار و ارزش‌های دفاع مقدس با همکاری موسسه چاپ و انتشارات دانشگاه
جامع امام حسین(علیه السلام)

نام کتاب: اسناد تبادل اسرا (جنگ تحمیلی عراق علیه ایران؛ ۱۳۶۷-۱۳۵۹)

تألیف: علاماتی - غلامرضا، منوچهری - علی
نظرارت محتوایی و ویرایش فنی: مجید شاه حسینی
طراح جلد، حروف چین و صفحه آرا: محسن ارشدی

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

تعداد صفحات: ۳۸۰۴

نوبت چاپ: اول / بهار ۱۳۹۸

قیمت دوره ۴ جلدی: ۱۰۰۰۰۰ ریال

هر گونه چاپ بدون اجازه ممنوع می باشد

مقام معظم رهبری:

هشت سال دفاع مقدس صرفا یک امتداد زمانی و فقط یک برهه زمانی نیست، گنجینه عظیمی است که مدت های طولانی ملت ما می تواند از آن استفاده کند، آنرا استخراج کند و مصرف کند.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

کتاب حاضر تقدیم میگردد به محضر اسرای شهید مظلوم و مفقودین عزیز
جاوید الاثر و آزادگان سرافراز و سید آزادگان، جنت الاسلام علی الکبر ابوترابی
وریاست محترم وقت کمیسیون های اسراء و مفقودین، شهید بزرگوار حاج محمد علی
نظران و ریاست محترم وقت اداره جستجوی مفقودین جمعیت هلال احمر،
ام الاسراء مرحومه سرکار خانم بجهت افزار و بهد دست اندر کاران بزرگوار
کمیسیون های اسراء و مفقودین.

سازمان اسناد و مدارک دفاع مقدس

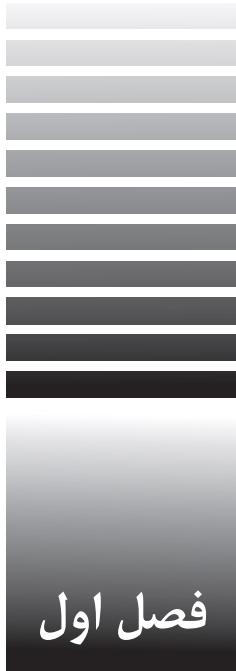
فهرست مطالب

فصل اول: اسیر و اسارت در جنگ تحمیلی هشت ساله عراق علیه ایران.....	۱۱
مقدمه.....	۱۳
بخش اول: اسیر و اسارت از دیدگاه اسلام.....	۱۵
تعریف اسیر در اسلام.....	۱۷
دین اسلام و مسئله اسارت.....	۱۸
اسیر از دیدگاه قرآن کریم.....	۲۳
روش و رفتار پیامبر(ص) درباره اسیران.....	۲۵
اسارت از دیدگاه احکام فقهی.....	۲۹
بخش دوم: ایر و اسارت از دیدگاه حقوق بین الملل.....	۳۳
تعریف ایر جنگی از دیدگاه حقوق بین الملل.....	۳۵
مقررات حقوق شردوستانه و حمایت از اسرا جنگی.....	۳۷
مقررات کلی مشترک بین قرارداد ا و پروتکل ها.....	۴۶
بخش سوم: کمیته بین ا ملی صلیب سرخ.....	۵۳
تاریخچه کیته بین ا ملی صلیب سرخ.....	۵۶
کمیته بین ا ملی صلیب سرخ.....	۵۷
اصول اساسی کیته بین ا ملی صلیب سرخ.....	۵۸
وظایف کیته بین المللی صلیب سرخ.....	۶۰
تشکیلات کیته بین المللی صلیب سرخ.....	۶۱
بررسی عملکرد کیته بین المللی صلیب سرخ.....	۶۲
عملکرد کیته بین المللی صلیب سرخ در دوره بین دو جنگ جهانی.....	۶۶
قواعد حقوق بشردوستانه کیته بین المللی صلیب سرخ.....	۶۷
بخش چهارم: دولت ایران و مبادی پیگیری اسرای ایرانی و عراقی	۷۵
رسیدگی دولت ایران به امور اسرا.....	۷۷
ویژگی های اردوگاه های اسیران عراقی در ایران.....	۸۸

نگاه و نحوه رفتار مسئولان ایرانی نسبت به اسرای عراقی	۹۷
بخش پنجم: اسرای ایرانی در اسارتگاه های عراق	۹۹
اسیران گی از دیدگاه حقوق بین الملل	۱۰۳
موقعیت اسارتگاه عراق	۱۰۶
موارد نقض حقوق اسیران ایرانی در عراق	۱۳۱
بخش ششم: کمیته بین المللی صلیب سرخ و عملکرد آن درباره اسرای ایرانی	۱۳۹
کمیته بین املالی صلیب سرخ و عملکرد آن درباره اسرای ایرانی	۱۴۱
اسرا ثبت نام نشده	۱۴۴
عملکرد کمیته بین المللی صلیب سرخ از دیدگاه اسرای ایرانی	۱۴۹
سیاست کمیته بین المللی صلیب سرخ از دیدگاه اسرا	۱۵۱
گزارشات کمیته بین املالی صلیب سرخ و هیئت اعزامی دبیر کل سازمان ملل پیرامون عملکرد دولت عراق درباره اسرای ایرانی	۱۵۴
خش هفتم: بررسی عملکرد کمیته بین المللی صلیب سرخ در مورد اسرای عراقی	۱۷۵
کمیته بین المللی صلیب سرخ و عملکرد آن در جمهوری اسلامی ایران	۱۷۷
مقایسه رفتار نیرو ای عراقی و ایرانی با اسرای جنگی	۱۸۵
مقایه هی عملکرد کمیته بین املالی صلیب سرخ درباره اسرای ایرانی و عراقی	۱۸۷
بخش هشتم: تبادل و آزادسازی اسرای ایران و عراق در تحملی هشت ساله	۱۹۱
آمار اسرای ایرانی و تبادل اسرا	۱۹۵
گروهی که پس از سپری نمودن دوران اسارت به کشور بازگشتند:	۱۹۸
افرادی که در طول اسارتستان ه شهادت رسیده اند	۲۰۹
تبادل اسرای عراقی در ایران	۲۱۱
منابع و مأخذ	۲۱۹

فصل دوم: اسناد تبادل و آزادسازی اسرای ایرانی در عراق.....	۲۲۵
بخش اول: اسناد دوره‌ی اول (از شروع جنگ تا قبل از تبادل بزرگ) ۱۹ مرحله.....	۲۲۹
بخش دوم: اسناد دوره‌ی دوم (تبادل بزرگ) ۴۲ مرحله.....	۲۶۷
ش سوم: اسناد دوره‌ی سوم، سال‌های (۱۳۸۱ - ۱۳۶۹) ۱۷ مرحله.....	۳۱۵
فصل سوم: اسناد تبادل و آزادسازی اسرای عراقي.....	۳۳۱
بخش اول: اسناد دوره‌ی اول (از شروع جنگ تا قبل از تبادل بزرگ) ۲۳ مرحله.....	۳۳۵
بخش دوم: اسناد دوره‌ی دوم (تبادل بزرگ) ۴۲ مرحله.....	۳۷۲
ش سوم: اسناد دوره‌ی سوم (بعد از تبادل بزرگ) (۱۳۸۱ - ۱۳۶۹) ۵۵ مرحله.....	۴۱۹
پيوست ها	
پيوست يك: فهرست اسرای تبادل شده ايراني.....	۵-۱۳۰۰
پيوست دو: فهرست اسرای تبادل شده عراقي.....	۵-۱۰۱۳
پيوست سه: فهرست اسرای تبادل شده عراقي.....	۵-۱۰۱۴

اسیر و اسارت در جنگ تحمیلی هشت ساله عراق علیه ایران

مقدمه

تاریخ، بزرگترین منبع شناخت و وسیله عبرت آموزی انسان‌ها برای حرکت و گام برداشتن در حال و تصویر سازی روشن برای آینده است و پلی است که ما را از گذشته به حال و آینده می‌برد، و با منابع اصلی اندیشه‌ها و ریشه‌های تحولات گذشته آشنا می‌سازد. در بررسی تاریخی توجه به لایه‌های زیرین و عمقی می‌تواند ما را به ابعاد فکری حوادث و تحولات رهنمون نماید.

تاریخ دفاع مقدس مملو از اشارگری‌های رزمندگان اسلام در صحنه‌های جانبازی، شهادت، اسارت و غیره است، باخوانی اسناد دوران دفاع مقدس وظیفه‌ای خطیر و مهم است که پس از پایان جنگ امکان بررسی آن فراهم می‌شود.

کتاب پیش‌رو بر اساس اسناد، صورت جلسات و توافقاتی که مقامات جمهوری اسلامی ایران، عراق و کمیته بین‌المللی صلیب سرخ داشته‌اند، تنظیم و به رشته تحریر در آمده است و در چندین مرحله صحت و درستی آنها مورد تأیید قرار گرفته است. در این نوشتار ابتدا اسیر و اسارت از منظر اسلام و حقوق بین‌الملل و سپس کمیته بین‌المللی صلیب سرخ، نقش و جایگاه بین‌المللی آن و عملکردش در ارتباط با اسرایی جنگی تحمیلی هشت ساله عراق علیه ایران مورد مطالعه قرار گرفته است. موضوع تبادل اسرای جنگی به عنوان یکی از مهم‌ترین وظایف کمیته بین‌المللی صلیب سرخ به همراه ترجمه و تطبیق اسناد و صورت جلسات تبادل شده بین طرفین جنگ با نظارت کمیته بین‌المللی صلیب سرخ در بخش‌های دیگر کتاب مورد توجه قرار گرفته است. فهرست اسامی اسرایی جنگی نیز ضمیمه کتاب شده است تا بتوان یک منبع اطلاعاتی جامع پیرامون اسرایی تبادل شده در جنگ تحمیلی عراق علیه ایران فراهم آورد.

اسناد تبادل اسرا (جنگ تحملی عراق علیه ایران؛ ۱۳۶۷-۱۳۵۹)

برای استفاده و بهره‌یاری محققان و پژوهشگران و خوانندگان توجه به چند نکته ضروری است.

در فصول مختلف کتاب برای آگاهی بهره‌برداران سعی شده است توضیحاتی راجع به اسیر و اسارت از منظر اسلام، حقوق بین‌الملل، قوانین و مقررات کمیته بین‌المللی صلیب سرخ تشریح شود، تا ماهیت انجام اجرای تبادل اسرا بهتر درک شود.

عملکرد کمیته بین‌المللی صلیب سرخ درباره اسرای ایرانی و عراقی از زاویه دید نیروهای نگهدارنده اسرا و مقایسه رفتارها از دیگر مطالبی است که خواننده می‌تواند به عملکردهای آنان آشنا گردد.

کتاب حاضر بر اساس اسناد متقن که صحت و سقمه آنها مورد بررسی قرار گرفته و اصل اسناد در آرشیو سازمان اسناد و مدارک دفاع مقدس نگهداری می‌شود، تبیین گردیده است. این مجموعه در ۴ جلد تدوین گردیده است که جلد یکم به توضیحات ضروری و آمار و اسناد صورت جلسات تبادل و جلد های بعدی فهرست های مستند اسرای بازگشتی دو کشور، دریافتی از کمیته بین‌المللی صلیب سرخ را ارائه می‌نماید.

در پایان از همه دست اندکاران و عزیزانی که در تدوین و تهییه این مجموعه تلاش‌های شبانه روزی نمودند تا این مجموعه نفیس و جامع اسناد تبادل اسرای جنگی دو کشور ایران و عراق آماده گردد، بخصوص از برادران عزیز مجید شاه حسینی، علی منوچهری و رحیم آهنی کمال تشکر و قدردانی می‌شود، امید است تألیف این مجموعه مرجع اسنادی پاسخگوی نیاز پژوهشگران، محققان، مدیران و کارشناسان قرار گیرد.

ارزش و اهمیت این اثر پس از مطالعه خوانندگان و سازمان‌ها و دریافت نظرات حکیمانه آن‌ها برای تکمیل، می‌تواند به ارائه درست‌تر تاریخ اسیر و اسارت در دفاع مقدس بینجامد.

والسلام

رئیس سازمان اسناد و مدارک دفاع مقدس
سرتیپ دوم پاسدار دکتر غلامرضا علاماتی

بخش اول

اسیر و اسارت از دیدگاه اسلام